

✧ ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΠΑΙΔΙ ✧

4.—

— Τους κακίμοιρους. Κείνος δ' γέρος δὲν μπορούσε νὰ σταθῆ στα πόδια του.

Ὁ λοχίας σήκωσε τὸς ὄμους του.

— Ἄμ δὲν μπορούμε νὰ τὸς ἔχουμε κι ἄμαξα. Ἐπὶ τέλους ἄς πᾶνε νὰ δουλέψουνε, ἄς ἀποφασίσουνε νὰ γίνουμε κι αὐτοὶ τίμιοι ἄνθρωποι, εἶπε ὁ λοχίας.

— Τίμιοι ἄνθρωποι! Μὰ εἶναι τάχα στὸ χέρι τους νὰ γίνουμε εἰ, τι θέλουμε; εἶπε ὁ Ἀλέξης.

Ὁ λοχίας ξαφνιαστέθηκε.

— Ἄλλο πάλε τοῦτο. Γίνεται κανεὶς εἰ, τι θέλει, εἶπε.

— Ὅ, τι μπορεί, διώρθωσε ὁ Ἀλέξης σιγαλά.

— Λὲν τὰ φέρνεται αὐτὰ νὰ ποῦμε τίποτα καὶ γιὰ τὸν πόλεμο; Εἶπουνε στὸν πόλεμο κὺρ λοχία; ρώτησε ἄξαφνα ὁ ἄμαξας.

Ὁ λοχίας τούρριξε μιὰ περιφρονητικὰ ματιὰ.

— Τί λὲς βρὲ ζωντόβολο;

Ὁ λοχίας κOURNτισμένος ἄρχισε τώρα νὰ δηγιέται ἀνέκδοτα τοῦ πολέμου μὲ τὸ μάτι πάντα καρφωμένο στὴ Ρίκα σὰ νὰ θελε νὰ κἀνῃ μπροστά της φιγούρα. Σχεδὸ δὲν εἶτανε μάχη ποὺ νὰ μὴν ἔλαβε κι αὐτὸς μέρος. Κάθε μάχη κ' ἔνα ἀντραγάτημα. Παντοῦ νίκη, θρίαμβος.

— Ἔτσι πολεμοῦνε οἱ Ἕλληνες, συμπέρανε στὸ τέλος ὁ ἴδιος.

Ὅλοι τονὲ κοιτάζανε μὲ θαυμασμό. Ἡρωας ἀλλοθινός!

— Κ' ἡ υποχώρηση; ψιθύρισε ὁ Ἀλέξης.

— Ἄ! ἡ υποχώρηση...

Σκέφτηκε λίγο.

— Ἄς εἶναι. Εἶμαι στρατιωτικός καὶ δὲ μοῦ ἐπιτρέπεται νὰ μιλάω, εἶπε.

Ὁ Ἀλέξης κατάλαθε. Δὲν εἶπε τίποτα μὰ οἱ ἴδιος, οἱ παληὲς θλιθερὲς ὑποψίες τοῦ πλημμυρίζανε τὸ κεφάλι...

— Ἡ ἄμαξα εἶναι ἔτοιμη, ἀκούστηκε μιὰ φωνή.

Ὁ ἄμαξας εἶχε ζέψει, πότισε τὰ λογὰ του κ' εἶτανε ἔτοιμος νὰ ξεκινήσῃ. Εἶχανε ἀκόμη δρόμο νὰ τραδηέουνε. Τὰ στέρις λάμπανε στὸν οὐρανό.

Ὁ λοχίας ἵπποτικός, συνώδεψε τὴ Ρίκα ὡς τὴν πόρτα τῆς ἄμαξας. Δώσανε ὅλοι τὰ χέρια.

— Καλὸ ταξεῖδι, καλὴν ἀντάμωση.

Τὴ στιγμή ἐκείνη ἀκουστήκανε φωνὲς ποὺ βγαίνανε ἀπὸ τὸ σταλο. Ὁ λοχίας ποὺ φοβήθηκε μὴν εἶχε δραπετέψῃ κανέναν φυλακισμένον, ἔτρεξε νὰ δῇ. Σὲ λίγο ξαναγύρισε, τὴ στιγμή ποὺ ὁ ἄμαξας ἔπιανε στὸ χέρι τὰ γκέμια.

— Ἄ! Δὲν εἶναι τίποτα. Κείνος ὁ γέρος τὰ κακάρωσε, φώναξε γελώντας.

Ὁ ἄμαξας καμούτισσε τὰ λογὰ κ' ἡ ἄμαξα ἄρχισε νὰ τρέχῃ μέσα στὸ σκοτάδι.

6.

— Ἀλέξη! ἀκούει μιὰ φωνὴ στὸ δρόμο.

Κοιτάζει, ξαφνιασμένος πίσω.

— Μπα! Ἐσὺ Στάθη; Καλῶς ἦρθες.

— Ἔχω μέρες ποὺ σὲ ζῆτάω. Ἔχω γράμμα ἀπὸ τὴ μάνα σου.

— Γράμμα ἀπὸ τὴ μάνα μου; λέει ὁ Ἀλέξης συγκινημένος.

Παίρνει τὸ φάκελλο στραπατσarisμένο, λερωμένο. Βιάζεται νὰ διαβάσῃ. Ἀλλάζει δυὸ λόγια τυπικὰ μὲ τὸ φίλο του καὶ τὸν ἀφήνει γιὰ νὰ βοῇ τρόπο νὰ διαβάσῃ τὸ γράμμα τὸ γληγορότερο. Μπαίνει σ' ἕναν καφενὲ καὶ κάθεται σ' ἕνα ἀπόμερο τραπέζακι. Εἶναι τὸ πρῶτο γράμμα ποὺ λαβαίνει ἀπὸ τὴ μάνα του. Σκίζει βιαστικὰ τὸ φάκελλο καὶ διαβάζει.

Ἀγαπημένο μου παιδί

Ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ φύγες, δὲν μπορῶ νὰ μαζέψω τὸ νοῦ μου. Γυρίζω ἀπὸ τὴ μιὰ κάμαρη στὴν ἄλλη καὶ σὰν ἔρθῃ ἡ ὥρα σου ἡ ὄρισμένη περιμένω νὰ σὲ ἀκούσω νὰνεβαίνης τὴ σκάλα. Ἀκόμη δὲν μπορῶ νὰ συνηθίσω μὲ τὴν ἰδέα πὼς ἔφυγες ἀπὸ κοντά μου. Εἶτανε τόσο ἄξαφνο τὸ σπῆτι μας, ποὺ τὸ ἀρνήθηκες ἔτσι, σὲ ἀποζητάει. Ὁ ἦσκιος σου ἀπλόναται παντοῦ. Σὰν κάθουμε τὸ βράδυ δίπλα στὸ τζάκι, νομίζω πὼς σ' ἔχω μπροστά μου. Τὴ νύχτα ξυπνάω καὶ μπαίνω στὴν κάμαρά σου. Δὲ σὲ βρίσκω καὶ κλαίω. Τὸ κρεβάτι σου μένει συγυρισμένο ἔπως τὸ ἄφησες. Τὰ βιβλία σου σὲ καρτεροῦν πάνω στὸ τραπέζι. Πὼς τὰρνήθηκες σὺ ποὺ τοὺς ἔκανες τόση συντροφιά; Πὼς τῶκανες, ἀλήθεια νὰ νὰ μὰς ἀρνήθῃς ἔτσι ὁλοῦς; Ἐδῶ ὁ κόσμος τῶχει γιὰ σίγουρο πὼς αὐτὴ ἡ θεατρίνα σὲ ξεμαύλισε. Βούιξε τὸ χωριό. Δάσκαλος λέει καὶ νὰ κλέψῃ μιὰ θεατρίνα καὶ νὰ φύγῃ μαζὶ της! Βρήκανε, κατάλαθες, τώρα ὅλοι τὴν περίσταση νὰ βγάλουνε τὸ ἄχτι τους, γιατί καὶ σὺ δὲν τοὺς πολυχώνευες; κι αὐτοὶ τὸ νοιώθανε μὰ δὲ λέγανε τίποτα. Προχτὲς ἦρθε στὸ σπῆτι ἡ κυρ' Ἀγγελικὴ καὶ μοῦ πιπίλισε τὸ μυαλό. «Πᾶει, λέει, τῶχασες τὸ παιδί σου, μὴν περιμένῃς νὰ τὸν ξαναῖδῃς τὸν Ἀλέξη αὐτὸς ἐμπλεξὲ τώρα μὲ τὴ θεατρίνα». Ὅλα αὐτὰ τὰ λόγια μοῦ πληγώνουνε τὴν καρδιά. Τί νὰ τοὺς πῶ; Πὼς νὰ σὲ διαφεντέψω σ' ἕνα τέτοιο κίνημα. Γιατί ποῖο παιδί βέβαια ἀφήνει μιὰ μάνα γιὰ νὰ τρέχῃ πίσω ἀπὸ μιὰ ξένη γυναίκα; Νὰ τὸ πιστέψω πὼς ἔτσι ἀρνήθη-

κες για πάντα την αγαπημένη σου τη μητερούλα, όπως μου λένε; Ποιόν άλλον έχω εγώ στον κόσμο για να μου κλείση τα μάτια; Ά νοιώθεις για μένα πόνο — και νοιώθεις, γιατί ξέρω εγώ πως με αγαπᾶς — ξαναγύρισε στο σπιτάκι σου, στη μαννούλα σου, στην πρωτητερινή ζωή σου τη γλυκειά. Είναι πάντα καιρός ή άγκαλιά μου είναι πάντα ανοιχτή να σε δεχτή. Ξάνα γύρισε για να λάμψη πάλε ο ήλιος στο σπιτάκι μας, και να κλείσουνε και τὰ κακὰ στόματα που χύνουνε τὸ φαρμάκι τους».

Σὺν τέλειωσε τὸ διάβασμα γύρισε κατὰ τὸν τοῖχο τὸ κεφάλι του για να μὴν ἴδουνε τὰ μάτια του ποὺ εἶτανε βουρκωμένα. Ἐὰν λόγια τῆς μάννας του τὸν ἀγκυλώσανε στὴν καρδιά σὺν καρφίτσες.

— Τὴν κατημένη τὴ γριούλα. Δὲν μπορεῖ ἀκόμα νὰ με νοιώση.

Πῆρε μιὰ φημερίδα στὸ χέρι. Τὸ μάτι του ἔπεσε στὸ κύριο ἄρθρο. Ἡ φημερίδα ποῦτανε ἀντιπολιτευόμενη χτυποῦσε τὴν κυβέρνηση ἀλύπητα. Διάβασε κάμποσο κ' ὕστερις πέταξε τὴ φημερίδα στὸ μάρμαρο τοῦ τραπέζιου ἀηδιασμένος. Τὴ γλώσσα, τί ὕφος! Μιὰ φορὰ τὰ ρουφούσε αὐτὰ στὸ χωριό, τώρα τᾶβρισκε ἀνυπόφορα.

— Δουλειά, δουλειά, ἔχι λόγια ψιθύρισε.

Κοιτάζει ἄνω. Συννεφιασμένος ὁ οὐρανός, ἔτοιμος νὰ ροχίση τὸ κλάμα. Ἐνα κάρρο, φορτωμένο πέτρες, βουνοῦ, για κάποιαν οἰκοδομή, ἀνεβαίνει ἀγωνομαχώντας. Οἱ ρόδες κολλᾶνε στὸ βούρκο, τὸ ἄλογο στέκεται. Ὁ ἴδρωτας κυλάει στὰ πλευρά του. Βαριανασσαίνει. Ὁ ἄμαξᾶς βλαστημάει.

— Βάλε ἓνα χέρι: ρὲ βλάμη, λέει σὲ κάποιονε.

Πιάνουνε κ' οἱ δυὸ τις ρόδες, σπρώχνουνε, τὸ ἄλογο ρίχνεται μπρὸς με ἔλα τὰ δυνατὰ του. Σκολλήσε. Ὁ Ἄλέξης, ποὺ τὸ θέαμα τοῦ ἀλόγου ποὺ ἀγωνιζότανε νὰ φχαριστήση τὸν ἀφεντικό του, τοῦχε γιμίζει τὴν ψυχὴ με ἓνα βάρος, νοιώθει τώρα μιὰν ἀνακούφιση.

Μιὰ γυναίκα μ' ἓνα ἄπρο φτερό στὸ καπέλλο, ποὺ ἀνεμίζει περὶφάνα, περνάει κι ὁ κρότος ποὺ κάνουνε τὰ τακούνια τῶν καινούριωνε λουστρινιῶν τῆς πάνω στὸ μαρμαρένιο πεζοδρόμιο, ἀντηχάει ρυθμικά.

Στὴ θέα τῆς ὁ Ἄλέξης θυμάται τὴ Ρίκα. Τί νὰ γίνεταί ἀλήθεια ἡ Ρίκα; Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ χωριστήκανε σὰ φτάσανε βράδυ στὴν Ἀθήνα, δὲν τὴν ξαναεἶδε. Ἄ θὰ τὴν θυμάται κείνη τὴ στιγμή. Σὰ νὰ τοῦ ξεκόλλησε κάποιος σπλάγχο.

— Ἐχε γεῖ Ἄλέξη, τοῦπε σ' ἓνα τόνο θλιμμένο. Τῆς ἔσφιξε τὸ χέρι σιωπηλά. Κείνη πῆρε ἓναν ἀγνωστο δρόμο μέσα στὸ πλῆθος ποὺ πλημμυροῦσε τὸ φωτισμένο πεζοδρόμιο. Ποῦ πήγαινε; Ὁ θὰ τὴν ξανάβλεπε; Ἀε βάσταξε και με τὴ σκέψη αὐτὴ ἔτρεξε ἀπὸ πίσω τῆς.

— Ποῦ θὰ μείνης; ρώτησε.

Κείνη ταράχτηκε.

— Δὲν ξέρω, δὲν ξέρω, ἀποκρίθηκε μ' ἓνα ὕφος ἀνήσυχο σὰ νὰ βιαζότανε νὰ τὸ ἀποχωριστή.

Ὁ Ἄλέξης σῶπασε λίγο.

— Λοιπὸ δὲ θὰ ξαναἰδωθοῦμε ποτέ;

— Δὲν ξέρω, δὲν ξέρω, ξακολουθοῦσε νὰ λέη μ' ἓνα θλιβερό χαμόγελο στὰ χεῖλια.

Ὁ Ἄλέξης τὴν κοιτάζει στὰ μάτια.

— Ἄν ἤξερα ποὺ θάμενες, μποροῦσα νὰρχουμαι καμιά φορὰ νὰ σε βλέπω, με τὴν ἀδειά σου βέβαια, ψιθύρισε δειλά.

— Αὐτὸ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξέρω ἀπὸ τώρα. Πέρνα ὡς τόσο ἀπὸ τὸ ταχυδρομεῖο κάποτε και ρώτα εἶπε και χάθηκε μέσα στὸ πλῆθος με δῆμα γοργό.

Κείνος στάθηκε και τὴν ἔβλεπε ὅσο ποὺ τὴν ἔχασε ἀπὸ τὰ μάτια του. Κάποιος τονὲ σκούνησε, ἄλλος παρολίγο νὰ πέση ἀπάνω του. «Ἀε χαζεύουνε στὰ πεζοδρόμια» ἄκουσε κάποιονε νὰ λέη.

Ἀπὸ τότε πέρασε τόσος καιρός. Ὡς τόσο μπορεῖ νὰ τεῦγραφε και τὸ γράμμα τῆς νὰ τὸν περιμένη στὸ ταχυδρομεῖο, ἀζήτητο.

— Ὁ θὰ πάω νὰ δῶ, συλλογιέται.

Ἡ καρδιά του χτυπάει καθὼς ζυγώνει στὸ ταχυδρομεῖο. Μπαίνει στὴ μεγάλη αὐλή, βλέπει τοὺς ἀνθρώπους ποὺ γράφουνε σκυμμένοι πάνω στοὺς μακρούς πάγκους, ἔρθιοι, ἐνῶ ἄλλοι στρυμούνονται στὰ παραθυράκια για νὰγοράσουνε γραμματόσημο. Νὰ ἡ θυρίδα! Ὁ ὑπάλληλος καθισμένος διαδάζει μιὰν ἐφημερίδα ἀδιάφορος μ' ἓνα φλυτζάνι καφέ στὸ πλάγι. Δὲν τολμάει νὰ ζυγώση. Κοιτάζει ἀπὸ μακριὰ τὸν ὑπάλληλο ζητώντας νὰ μαντέψη στὰ μάτια του τὴν ἀπάντηση... Σκύβει και λέει τὸνομά του δειλά. Ὁ ὑπάλληλος τοῦ ρίχνει μισὴ ματιὰ και σηκώνει ἀψηλά τὸ κεφάλι του. Δὲν ἔχει γράμμα. Κρίμα ὁ κόπος του.

— Περιέργο, γιατί νὰ μὴ μοῦ γράψη, συλλογιέται.

Βγαίνει στὸ δρόμο. Στέκεται στὴ γωνιά και κοιτάζει τὸ πλῆθος ἀραιρευμένος. Μέσα σὲ τόσες γυναῖκες ποὺ περνοῦνε ἀπὸ μπροστά του, γιατί νὰ μὴν εἶναι κ' ἡ Ρίκα; Μὰ καιμιὰ δὲν εἶτανε ποὺ νὰ τῆς μοιάζη. Κείνη εἶχε κάτι τὸ ξεχωριστὸ ἀπάνω τῆς. Ὅλες αὐτὲς οἱ γυναῖκες με τὰ φτερά και τις μυρουδιές, ποὺ περνανε καμαρωτὲς σὰ νὰ λένε «ἐγὼ εἶμαι» δέτε με» εἶχανε πάνω τους κάτι τὸ ψεύτικο, τὸ χτυπητό. Κείνη εἶχε μιὰ φυσικάδα, μιὰν ἀπλόγη στὴν ντυμασιά, στὴν κουδένα, στὸ φέριμο...

Βγάζει τὸ ρολόι του και κοιτάζει τὴν ὥρα.

— Καιρός εἶναι νὰ πηγαίνω, ψιθυρίζει.

Πρέπει νὰ ἐπισκεφτῇ τὸ βουλευτὴ του. Φάνηκε ἀλήθεια τόσο πρόθυμος, τόσο εὐγενικός. Αὐτὸς νὰ τρέξη στὸ ὑπουργεῖο, αὐτὸς νὰ τονὲ συστήση στὸν ὑπουργὸ για ἓνα καλὸ δάσκαλο, αὐτὸς στὰ τελευταῖα, βλέποντας τοὺς δισταγμοὺς τοῦ ὑπουργοῦ, νὰ τὸ θέση ζήτημα. Ἡ ὁ Ἄλέξης θὰ διοριστῇ στὴν Ἀθήνα δάσκαλος ἢ αὐτὸς φεύγει ἀπὸ τὸ κόμμα. Ἐτσι ἤξερε νὰ λύνη αὐτὸς τὰ ζητήματα. Μιὰ κι ἔξω. Καὶ τὸ πέτυχε. Ὁ ὑπουργὸς ἔδωσε τὴν ὑπόσκησή του. Τώρα ὁ Ἄλέξης δὲν εἶχε παρὰ νὰ πάη στὸ σπίτι τοῦ βουλευτῆ, ὅπως τοῦχε παραγγεῖλει, για νὰ πάρη ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ χέρια του, τὸ χαρτί τοῦ διορισμοῦ του.

— Έτσι ξαναγυρίζουμε στη δουλειά μας. Μά εδώ είναι άλλοιώτικα, υπάρχει δρίζοντας, μπορεί κανείς να δουλέψη.

Βλέπει μιὰ σύναξη στο δρόμο. Ξω από ένα μέτριο σπίτι. Στά παράθυρα τῶ γειτονικῶν σπιτιῶν προβάλλουν κεφάλια πού κρεμοῦνται νὰ δοῦνε, περίεργα. Αὐτὸ χωροφυλάκοι φυλάνε τὴν δξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ. Ὁ Ἀλέξης ζυγώνει περίεργος, χώνεται μέσα στοῦ πλῆθος.

— Τι τρέχει; ρωτάει.

— Ἄ τίποτα. Μιά παλιογυναίκα, μιὰ κοινὴ ἤρθε καὶ κάθησε στοῦ σπίτι αὐτὸ κ' οἱ γειτόνοι κάνανε ἀναφορά στὴν ἀστυνομία νὰ τὴν βγάλῃ. Αὐτὴ δὲ θέλει νὰ βγῇ καὶ ἰώρα ἢ ἀστυνομία τὴν βγάζει διὰ τῆς βίας, τοῦ ξηγάει ἕνας γείτονας.

— Πλημμυρίσανε τὴν Ἀθήνα οἱ παλιογυναίκες. Δὲν τολμοῦμε νὰνοίξουμε τὰ παράθυρά μας, φωνάζει ἕνας γηραλέος κύριος μ' ἕνα ἄνθος στὴν κουμπότρυπα, φρεσκοξυρισμένος.

— Ἐχετε κορίτσια; ρωτάει ὁ Ἀλέξης.

— Εἶμμι γκαρσόνι, μὰ δὲν ἔχει νὰ κάνῃ. Καθένας θέλει τὴν ἡσυχία του.

Ἐνα κορίτσι κρεμιέται στοῦ παράθυρο γιὰ νὰ δῇ τὴν πόρνη πού θὰ τὴν βγάλουνε.

— Μέσα, σκύλλα, γλήγορα, ἀκούγεται πνιχτὴ ἢ φωνὴ τῆς μάνας.

Ἡ κόρη κλείνει τὰ φύλλα καὶ στέκεται πίσω ἀπὸ τὴς γρίλιες.

— Ἐτσι μάλιστα. Νὰ μὴ φαίνεσαι, λέει ἡ μάνα ἰκανοποιημένη.

Ἀκούγονται φωνές μέσα ἀπὸ τοῦ σπίτι.

— Δὲν πάω πουθενά.

Ὁ γηραλέος κύριος στενοχωριέται.

— Μὰ τί τὴν φυλάνε; Αὐτὴν ἢ θὰ περάσῃ; φωνάζει θυμωμένος.

— Νά, νά, τὴν κατεβάζουνε, φωνάζουνε.

Τὰ φύλλα τῆς πόρτας ἀνοίγουνται.

— Ὡ ὦ ὦ, ἀλαλάζει τὸ πλῆθος.

— Νάτῃνε, νάτῃνε!

Οἱ χωροφυλάκοι κατεβάζουνε τὴ γυναίκα στά χέρια. Κεῖνη λιγθυμισμένη εἶναι ἀνίκανη τῶρα νὰ βγάλῃ μιὰ. Τὸ πλῆθος χώνεται ἀπάνω διψασμένο. Θέλει νὰ τὴν δῇ ἀπὸ κοντά, νὰ χορτάσῃ...

Οἱ χωροφυλάκοι ἀνοίγουνε δρόμο μέσα στοῦ πλῆθος. Μιά ἄμαξα ζυγώνει ἀργά, στέκεται ὄξω ἀπὸ τὴν πόρτα. Ἡ γυναίκα πούναὶ σὴν πεθαμένη ἀπὸ τὸ φόβο κὶ ἀπὸ τὴ ντροπὴ, ἀφήνει νὰ τὴν οδηγήσουνε μέσα στὴν ἄμαξα βασταχτή. Ἐνας χωροφύλακας θρονιάζεται δίπλα τῆς. Ὁ ἄμαξας βάρει τὰλογα.

— Γιούχααα... ἀλαλάζουνε ἀποπίσω καθὼς βλέπουνε τὴν ἄμαξ κὶ ἀνοίγῃ δρόμο μέσα στοῦ πλῆθος.

Τὰ παιδιὰ παίρνουνε ἀποπίσω τὴν ἄμαξα τρέχοντας. Ἐνας ἄντρας τρέχει κὶ αὐτὸς μαζί τους. Εἶναι ὁ Ἀλέξης.

— Μωρὲ κοτζάμ ἄντρας, δὲ ντρέπεσαι λιγάκι, φωνάζει κάποιος, δειχνοντάς τονε μὲ τὸ χέρι.

Κεῖνος δὲν ἀκούει. Τρέχει, λαχανιάζει, ἐπιμένει νὰ φτάσῃ τὴν ἄμαξα. Μὰ ἡ ἄμαξ πῆρε πιά δρόμο, ἔστηρησε σὲ κοκκάκια καὶ κεῖνος ἀναγκάζεται νὰ σταθῇ στὴ μέση τοῦ δρόμου λαχανιάζοντας. Ὁ ἴδρωτας στάζει ἀπὸ τὸ κούτελό του. Φωτιά τὸ πρόσωπό του.

— Σοῦφυγε, φωνάζει κάποιος κοροϊδευτικά.

Ρωτάει κάποιον.

— Ποῦ θὰ τὴν πᾶνε;

— Μὰ, στοῦ τμήμα, πού ἄλλοῦ; ἀποκρίνεται κεῖνος.

Στοῦ τμήμα. Ἀπὸ ἐκεῖ θὰ πάρῃ πληροφορίες, ἐκεῖ θὰ τὴν δῇ. Ὡ! Εἶναι τόσο τρομερό, τόσο ἀπίστευτο! Ὡτάνει στοῦ τμήμα. Ἐνας σκοπὸς ἀκκουμπάει στοῦ τῶχο νυσταγμένος.

— Φέρανε τῶρα ἐδῶ μιὰ γυναίκα; ρωτάει.

— Δὲν ξέρω, ἐγὼ τῶρα ἤρθα. Ἐμπα μέσα καὶ ρώτα, ἀποκρίνεται ὁ σκοπὸς ἀδιάφορα.

Μπαίνει σὲ μιὰν ἀλὴ μαρμαρένια. Πίσω ἀπὸ ἕνα φεγγίτη, κλεισμένο μὲ σίδερα, στοῦ βάθος, προβάλλει ἕνα κεφάλι πού πιάνει τὰ σίδερα μὲ τὰ χέρια του σὰ νὰ θέλῃ νὰ τὰ συντρίψῃ. Ἡ ματιὰ του διψασμένη γιὰ φῶς, ἄερα, λευτεριά... Ἀπὸ μέσα βαθειὰ φτάνουνε φωνές, γέλια, βλαστήμιες, σὺρλιάσματα... Εἶναι οἱ τρελλοὶ πού τοὺς μαζώξανε ἀπὸ τοὺς δρόμους...

Ἀνεβαίνει μιὰ ξύλινη σκάλα. Ἡ λάσπη σκεπάζει τὰ σάπια σανίδια. Μιὰ βρεχὰ μωροῦδιὰ φανικοῦ τονὲ χτυπάει στὴ μύτη... Μπαίνει σ' ἕνα δωμάτιο. Ἐνας ἀξιοματικὸς σκύβει πάνω σ' ἕνα σωρὸ χαρτιά. Εἶναι ὁ ἀστυνόμος.

— Σὰς φέρανε δῶ μιὰ γυναίκα;... ρωτάει δειλὰ μὲ κομμένη φωνή.

Ὁ ἀστυνόμος σηκώνει ἀργὰ τὸ κεφάλι του, τοῦ ρίχνει μιὰ ματιὰ ἐξεταστικιά.

— Μιὰ γυναίκα; Ἄ! Θὰ λὲς γι' αὐτὴ τὴν πόρνη. Τὴν ἔστειλα στοῦ νοσοκομείο νὰ τὴν ἐπιθεωρήσουνε. Μὰ γιατί ρωτᾷς; Εἶναι συγγενισσὰ σου; ρωτάει μὲ ἀδυστηρὸ ὕφος.

Τάχασε. Τι νὰποκριθῇ;

— Μὰ, ὄχι, δηλαδὴ εἶναι μιὰ γνωστὴ μου.

Ὁ ἀστυνόμος ἀγριεύει.

— Γνωστὴ σου αἰ; Κατάλαβα. Ἀγαπητικὸς τῆς πᾶει νὰ πῇ. Κ' ἔχεις καὶ τὸ κουράγιο καὶ παρουσιάξεται μπρὸς μου. Γκρεμίσου ἀπὸ δῶ γλήγορα, παληάνθρωπε, φωνάζει.

Οἱ βρισιὲς τοῦ ἀστυνόμου, πού τὸν παρουσιάζουνε γιὰ ἕναν κοινὸ ἐκμεταλλευτὴ, δὲν τοῦ κάνοῦνε κεῖνη τὴ στιγμὴ καμιὰν ἐντύπωση. Δὲν ἀκούει τὴς βρισιὲς. Θυμᾶται μόνο τὰ λόγια πού τοῦπε γιὰ τὴ γυναίκα κὶ ἀνατριχιάζει.

— Στοῦ νοσοκομείο! Αὐτὴ! Εἶναι τρομερό, εἶναι νὰ χάσῃ κανεὶς τὸ νοῦ του! Φιθυρῖζει σὰ βγαίνει στοῦ δρόμο.

Πᾶει. Δὲν εἶναι πιά ἐλπίδα νὰ μάθῃ τίποτα. Ἐτοθὰ μείνῃ μόνο μὲ τὴς φριχτὲς αὐτὲς ὑπόνοιες πού τὸν

ἀγγυλώνουνε σὴν καρφίτσες, πού τοῦ τριβελλίζουνε τὸ νοῦ . . .

Ἄσυνκίστητα χιρίνει τὸ δρόμο γιὰ τὸ σπίτι τοῦ βουλευτῆ. Τὸν περιμένει ὁ διορισμός, ἡ ζωὴ. Μὰ ἡ καρδιά του εἶναι τόσο βαρειά κείνη τῆ στιγμῆ πού δὲν τοῦ κάνει καμιὰν ἐντύπωση ἢ ἰδέα τοῦ διορισμοῦ του στὴν Ἀθήνα. Δὲ συλλογιέται τὸ διορισμὸ, τὴν καινούρια ζωὴ πού τοῦ ἀνοίγεται μὲ τὸ χαρτί αὐτό. Συλλογιέται αὐτὸ πού εἶδε νὰ ξετυλίγεται μπρὸς στὰ μάτια του. Ἄν εἶτανε αὐτὴ ; . . .

Νὰ τὸ σπίτι τοῦ βουλευτῆ. Ἐνα βαρὺ, ὀγκώδικο χιρίνο σὰ νὰ βαραίνη σὲ ἄλα τὰ χιρίνα πού ὑψώνονται γύρω του. Κλειστὰ τὰ παράθυρα, κλειστὴ ἡ βαρειά, καρυδένια ὀξώπορτα μὲ τὰ χοντρά μπρούτζινα πόμολα.

Ζυγώνει, πατάει τὸ κουδοῦνι. Ἡ πόρτα ἀκούνητη, δουδῆ. Περιμένει. Στὴ θέση αὐτῆ τοῦ φαίνεται πὼς μοιάζει σὰ ζητιᾶνος πού περιμένει νὰ κατεβουνε νὰ τοῦ πετάξουνε κάποιαν ἐλεημοσύνη. Νοιώθει τὸν ἑαυτὸ του ταπεινωμένο, μικρὸ . . .

— Ζητιᾶνος, μουρμουρίζει μὲ σιχασιά.

Ἐτοιμάζεται νὰ πατήσῃ πάλε τὸ κουδοῦνι. Ὑψώνει τὸ χέρι του ὡς ἐκεῖ μὰ πάλε τὸ κατεβάζει σὰ νὰ τοῦρθε κάποια ξαφνικὰ ἐμπνεψη.

— Ὅχι, ὄχι! Δὲ θέλω θέση ἀπὸ τὸ κράτος. Θὰ ζήσω μονάχος μου, ψιθυρίζει.

Φεύγει . . . Τώρα νοιώθει μιὰ βθειὴν ἀνακούφιση, ἓνα αἰσθημα περήφρανο μέσα του, σὰ νὰ τοῦφυγε κάποιο βῆρος ἀπὸ τὴν ψυχὴ πού τὴν βάραινε . . .

Ἀνείγει ἡ πόρτα. Μιὰ δούλα μὲ ἄσπρη ποδιά προβάλλει τὸ κεφάλι τῆς. Κοιτάζει γύρω. Δὲ βλέπει κανένα.

— Κάποιο παλιόπαιδο θὰ χτύπησε τὸ κουδοῦνι, μουρμουρίζει καὶ κλείνει πάλε τὴν πόρτα μὲ κρότο . . .

7

Κατέδραμε ἀπὸ τὸ Λυκαθηττό. Τὸ ἀνέδασμά του στὴν κορφὴ τοῦ βράχου, πού ἡ Ἀθήνα σέρνεται σκλάβθα κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του, χωμένα μέσα στὰ λαθειοπράσινα πεῦκα, ἐνῶ ἡ κορφὴ του, πού τὴν ψήνει ὁ ἥλιος, ὑψώνεται ἄσπρη, γυμνή, εἶτανε κι' ἓνα ἀνέδασμα τῆς ψυχῆς του. Σὰν ἔμπαινε στὸ μικρὸ ἐκκλησιδάκι καὶ κάρφωνε τὰ μάτια του στὶς εἰκόνες, πού ἡ καθεμιὰ εἶναι καὶ μιὰ ἱστορία πόνου κ' ἐγκαρτέρησῃ σ' ἓνα ἀψηλὸ ἰδανικό, σὰ εὐθιξε ἔπειτα τὴ ματιὰ του στὴ θάλασσα πού ἀπλωνότανε μακριὰ, γαλάζια, ἔνοιωθε τὸν ἑαυτὸ του πιδ ἄλαφρό, πιδ δυνατό . . .

Σαββατῆδροδο. Τὸ σκοτάδι ἀπλώνεται στοὺς δρόμους κ' οἱ φαναράδες τρέχουνε βιαστικὰ νὰ νάψουνε τὰ φανάρια τῶ δρόμων. Εἶναι ἡ ὥρα πού ξυπνάει ἡ μυστικὰ ζωὴ τῆς πόλης. Ἡ μοδιστρούλα πού σκόλασε κείνη τὴν ὥρα ἀπὸ τὴ δουλειά, τρέχει βιαστικὰ νὰ βρῇ τὸν ἀγαπημένο της πού τὴν προσμένει στὸ μέρος πού ὄρισαν, ὁ ζητιᾶνος πού ντρέπεται νὰ φανῇ τῆ μέρα, περνάει δίπλα σου, σύρριζα, καὶ σοῦ ψιθυρίζει

στὸ αὐτί σὰ νὰ ξεμολογιέται ἐμπιστευτικὰ τὴ φτώχεια του.

Ὁ Ἀλέξης κατεβαίνει ἀργὰ τὸ δρόμο . . . Ἐνα σπίτι λάμπει φωτισμένο. Πάνω ἀπὸ τὴν ὀξώπορτα κείει κρεμασμένος ἓνας μικρὸς κόκκιλος γλόμπος τοῦ γκαζιῦ πού σκορπίζει στὸ πεζοδρόμιο ἓνα κόκκινο φῶς. Τὰ παράθυρα φωτισμένα στὴν ἀράδα. Μιὰ σημαία κρέμεται ἀπὸ ἓνα παράθυρο. Στὸ μεσανθὸ μπαλκόνι μιὰ ἐπιγραφὴ μὲ γράμματα μπλὲ σὲ ἄσπρο φόντο «Ἐργατικὴ λέσχη».

Ὁ Ἀλέξης σταματᾷ τὸ βῆμά του, σηκώνει τὸ κεφάλι του, διαβάζει τὴν ἐπιγραφὴ, μετράει τὰ φωτισμένα παράθυρα. Ἀνθρώποι ἔρχονται καὶ μπαίνουνε μέσα ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ ὀξώπορτα πού χάσκει διάπλατη. Εἶναι ὄλοι ἐργατικοί, δουλευτάδες, ἔπως φαίνονται ἀπὸ τίς φορεσιές τους, μὲ χέρια χοντρά, λερωμένα ἀπὸ τὴ δουλειά . . .

Ρωτᾷ κάποιο πού στέκεται στὴν πόρτα.

— Ἀπόψε ἔχομε τὰ ἐγκαίνια τῆς λέσχης, ἀποκρίνεται κείνος.

— Μπορεῖ νὰ μπῆ κανένας ; ρωτᾷ ὁ Ἀλέξης.

— Μπράβο, γιατί ὄχι ;

Ὁ Ἀλέξης ἀνεβαίνει τὴ σκάλα. Μιὰ πλατειά, μακριὰ σάλα προβάλλει μπροστά του. Καρέκλες βαλμένες στὴν ἀράδα γιομίζουνε τὴ σάλα. Οἱ μισὲς εἶναι πιασμένες ἀπὸ ἀνθρώπους πού κάθονται καὶ κουβεντιάζουνε σιγαλά. Ρητὰ μεγάλων ἀντρῶν, πῶναι σὰν παραγγέλματα στοὺς ἐργάτες, μὲ χοντρά κόκκινα γράμματα, στολίζουνε τοὺς τοίχους. Ὑπάρχει καὶ μιὰ ἔδρα γιὰ τὸ ρήτορα, τυλιγμένη σὲ μιὰ ἑλληνικὰ σημαία. Κάποια κάδρα μέσα σὲ χρυσὲς κορνίζες τραβοῦνε ὄλη τὴν προσοχὴ τοῦ Ἀλέξη.

— Ποιὸς εἶναι αὐτὸς ὁ γέρος μὲ τὰ γένεια ; ρωτᾷ τὸ διπλανό του.

— Μμ. Δὲν ξέρω ἀποκρίνεται κείνος.

— Ὁ Τολστόη, ξηγάει ἓνας ἀποπίσω τους.

— Μπᾶ ! Αὐτὸς εἶναι ὁ Τολστόη ; ψιθυρίζει ὁ Ἀλέξης μὲ θαμιάσμό.

— Πῶς τὸν εἶπες ; ρωτᾷ ὁ γείτονάς του.

Ὁ Ἀλέξης ξαναλέει τὸνομα τοῦ Τολστόη. Ὁ ἄλλος προσπαθεῖ νὰ τὸ ἐπαναλάβῃ μὰ τὰ χεῖλια του δὲν τὸν βοηθᾶνε. Τὸ μπερδεύει, τὸ τρώει, τὸ ἀλλάζει, ὅσο πού ἀπελπίζεται.

— Ἄς εἶναι. Καὶ τί εἶτανε αὐτὸς ; ρωτᾷ περιέργως.

*Μεγάλος φιλόσοφος, Ρουσσος, τοῦ ξηγάει ὁ Ἀλέξης.

*Ὁ ἄλλος θέλει νὰ ζητήσῃ περισσότερες ἐξηγήσεις γιὰ τὸ ἔργο τοῦ φιλοσοφου αὐτοῦ, μάλιστα τί δουλειά ἔχει ἐδῶ μέσα τὸ κάδρο του, μὰ ντρέπεται νὰ ρωτήσῃ γιὰ νὰ μὴ φανῇ περισσότερο ἢ γύμνια του.

— Καὶ τὸ ἄλλο κάδρο δίπλα ; ρωτᾷ ὁ ἐργάτης τὸν ἄλλο πού καθότανε ἀποπίσω του ἀφοῦ ἀπελπίστηκε ἀπὸ τὸν Ἀλέξη.

— Αὐτὸς εἶνε ὁ Μπέμπελ.

— Ρουσσος κι' αὐτὸς ;

— Όχι. Γερμανός.

— Τί παράξενα ονόματα, ψιθυρίζει.

Συλλογιέται λίγο.

— Μά δεν έπρεπε νάχουνε και τὸ κάδρο τοῦ βασι-
ληᾶ; ρωτάει ἀξαφνα σὰ νάκανε καμιά μεγάλη ἀνα-
κάλυψη.

— Ο ἄλλος ξύνει τὸ κούτελό του.

— Βέβαια. Ὁ βασιληᾶς δὲν έπρεπε νὰ λείπη ἀποδῶ
μέσα.

— Σωπάτε ἀρχίζει ὁ ἁγιασμός, φωνάζει κάποιος.

Ἡ σάλα εἶναι γιομάτη. Μερικοὶ εἶναι ἀνεδασμένοι
στὰ παράθυρα. Ὅλοι βρίσκονται γιὰ μιὰ στιγμή ὄρθοι.

— Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἀρχίζει νὰ λέη ὁ παπᾶς μὲ τὸ
πετραχήλι κάνοντας ἀργὰ τὸ σταυρό του, ἐνῶ ἡ μυ-
ρουδιά τοῦ λιθανιοῦ ἀπλώνεται μέσα στὴ σάλα.

Ὅλοι κάνουνε τὸ σταυρό τους ἀργὰ ρυθμικὰ ἀκο-
λουθώντας τὸ χρόνο τοῦ παπᾶ μ' ἓνα σοβαρό, κατα-
νουχτικὸ ὕφος· ὁ παπᾶς διαβάζει μέσα ἀπὸ ἓνα μικρό,
δεμένο, λιγδιασμένο βιβλιαράκι. Ἡ φωνή του ἀντη-
χάει μονότονη, ρυθμικὰ, ὁ καπνὸς ἀνεβαίνει ἀργὰ,
ἀψηλά, μέσα ἀπὸ τὸ θυμιατὸ πού τὸ κρατάει ἓνα παιδί
στὸ χέρι του καὶ τὸ κουνάει πάνω καὶ κάτω... Δια-
βάζει τὸ Βαγγέλιο. Ὅλοι σκύδουνε τὰ κεφάλια...
Ἐπειτα ἀρχίζει, πάλι τὸ διάβασμα μουρμουριστὰ, τρώ-
γοντας τὰ λόγια του πού βγαίνουν ἀκατάληφτα ἀπὸ
τὸ στόμα του.

— Μά δὲν ἔχει τελειωμὸ αὐτὸς ὁ ἁγιασμός; ψιθυ-
ρίζει κάποιος.

— Σοῦτ' τί εἶναι αὐτὰ πού λέε; τοῦ ἀποκρίνεται ὁ
διπλανός του.

— Ναι. Δὲν μποροῦσε τάχατες νάβαι πιὸ συντομώ-
τερος; ἐπιμένει ὁ πρῶτος.

— Αὐτοὶ πού τὰ κανόνισανε, ἔτσι τὸ βρήκανε σωστό.

— Κ' ἐμεῖς δὲν μποροῦμε νὰ τὰ κανονίσουμε ἀλ-
λοιώτικα;

— Φυσικὰ ἔχι. Ἐκεῖνοι εἴχανε τὸ Ἅγιο Πνέμα
μέσα τους.

— Ὁ ἄλλος σωπαίνει νικημένος.

— Σῶσον κύριε τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν
κληρονομίαν σου, φέλνει ὁ παπᾶς, σταυρώνει μὲ τὰ
δάχτυλά του τὸ νερὸ πούβαι σὲ μιὰν ἀσπρη λεκάνη,
βουτάει μέσα ἓνα ματσάκι βασιλικὸ πού κρατάει στὰ
χέρια του, κι' ἀρχίζει νὰ ραντίζει ἀπὸ μακριὰ τοὺς
ἀνθρώπους πού δέχονται φχαριστημένο, τίς πιτσιλάδες
τοῦ νεροῦ στὰ πρόσωπά τους. Ὁ παπᾶς φέρνει γυρο
ὅλη τὴ σάλα ραντίζοντας καὶ φέλνοντας, ἔπειτα στέ-
κεται κ' ἓνας ἓνας περνάει ἀπὸ μπροστὰ του φιλώντας
τὸ σταυρὸ πού κρατάει στὸ χέρι· ἐνῶ ἐκεῖνος τοῦ ραν-
τίζει τὸ μέτωπο.

— Καλὴ πρόοδο στὰ ἔργα σας κι ὁ Θεὸς μαζί σας,
φωνάζει ὁ παπᾶς βγάζοντας τὸ πετραχήλι του. Ὁ ἁ-
γιασμός εἶχε τελειώσει.

— Τελειώσαμε ἐπιτέλους. Μᾶς ξεθέωσε αὐτὸς ὁ
παπᾶς, φώναξε ἓνας σὰ νάνακουφίστηκε ἀπὸ κανένα
βάρος.

Ὁ παπᾶς δίπλωσε τὸ πετραχήλι του κανονικὰ, κα
κάθησε σὲ μιὰ καρέκλα φχαριστημένος σὰ νάλεγε «Εἴ-
δατε ἁγιασμὸ πού σᾶς ἔκανα;»

Ἐνας ἀνθρώπος σηκώνεται ἀπὸ χάμω. Εἶναι ὁ ρή-
τορας. Ἀνεβαίνει στὸ βήμα καὶ φέρνει τὴ ματιά του
γυρο. Τριμμένα τὰ ρούχα του δείχνουνε πὼς κι αὐτὸς
εἶναι ἓνας ἐργάτης σὰν τοὺς ἄλλους. Σωπαίνει κάμπο-
σην ὥρα μέσα σὲ μιὰ σιγαλιά, σὰ νὰ θέλη νὰ ταχτο-
ποιήσῃ κείνη τὴ στιγμή τὴ σκέψη του, κι ἀρχίζει νὰ
μιλάη. Ἡ γλώσσα του τρέχει.

— Μπράβο. Ἀπόξω τὰ λέει, δίχως χαρτί; ψιθυρί-
ζει ἓνας.

— Μιλάει ἄπλα, φυσικὰ! Ἐλες τίς λέξεις τίς νοιώθω,
λέει ἄλλος.

— Βέβαια. Μποροῦσε νὰ τὰ πῆ, πιὸ καλῆτερα, πιὸ
ἐλληνικὰ. Μὰ τί νὰ σοῦ κάνῃ, ὁ καημένος. Ἐργάτης.
Ποῖς ξέρει ἂν πάτησε καὶ σὲ σκολεῖο.

Ὁ ρήτορας ὕστερα ἀπὸ ἓνα θερμὸ χαιρετισμὸ στοὺς
ἐργάτες μπαίνει στὸ θέμα του. Μιλάει γιὰ ἔνωση.

— Αὐτὴ θὰ μᾶς δώσῃ, ἀδέρφια, τὴ νίκη. Μὴν πε-
ριμένετε τίποτα ἀπὸ κανένα. Ὅ,τι κάνουνε τὰ χέρια
μας, ἔ,τι ἀρπάξουμε μὲ τὰ χέρια μας αὐτὸ θάβαι
χτήμα δικό μας, αἰώνιο. Ἐμπρὸς μὲ καθαρὴ καρδιά
στὸν ἀγῶνα, μὲ τὰ μάτια πρὸς τὴν Ἀνατολή, μὲ τὰ
κεφάλια ἀψηλά. Ἀγάπη καὶ πίστη. Ὅχι πιά κλάψες.
Ὅχι! Δὲ ζητᾶμε λεημοσύνη ἀπὸ κανένα, δὲ θέλουμε νὰ
μᾶς λυπηθῇ κανένας. Θᾶγωνιστοῦμε, θὰ παλαίψουμε,
κι ἂν εἴμαστε δυνατοί, δική μας ἡ νίκη. Μὲ τὰ χέρια
μας, μὲ τὸν ἴδρωτά μας καὶ μὲ τὸ αἷμα μας ἀκόμα θὰ
ὑψώσουμε τὸ νὰὸ τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Δικαιοσύνης
πού εἶναι εἰ δικές μας θεότητες, εἰ ξεχωριστές.

Ἡ φωνή του ἀντηχοῦσε σ' ἓνα θερμὸ τόνο μέσα
στὴ σάλα μὲ μιὰ φυσικότητα πούκανε τὰ λόγια του νὰ
μπαίνουνε στὴν καρδιά. Ὁ Ἀλέξης ρουφουσε τὰ λόγια
του. Ποτὲ δὲν εἶχε ἀκούσει τέτοια λόγια στὴ ζωὴ του.
Αὐτὰ πούχε ἀκούσει, πούχε διαβάσει στὰ βιβλία τυπω-
μένα, αὐτὰ πού κι ὁ ἴδιος πολλὰς φορὲς στὸ χωριὸ
τᾶχε πῆ, αὐτὰ εἶτανε ἀλλοιωτικά... Αὐτὸς ὁ ἀνθρώ-
πος ἀπόψε τοῦ τρικύμισε τὸ νοῦ μὲ τὰ παράξενα λό-
για του, τοῦ γέννησε σκέψεις, τοῦ ἀνοῖξε ὀρίζοντες πού
οὔτε τοὺς φανταζότανε. Τὸ κήρυγμα αὐτὸ τὸ δυνατὸ
φύσηξε σὰ μιὰ πνοὴ ζωῆς, πέρασε μέσα ἀπὸ τοὺς πό-
ρους τοῦ κορμιοῦ του καὶ τοῦ κλόνησε τὰ δάονατα,
τᾶστενικὰ νεῦρα του...

Ὁ ρήτορας τέλειωσε τὸ λόγο του μὲ μιὰ συγκινητι-
κίαν ἀποστροφή. Κατέβηκε ἀπὸ τὸ βήμα κ' ἓνας ἓνας
εἰ ἀκροατὲς του ζυγώνανε γιὰ νὰ τοῦ δώσουνε τὸ
χέρι· καὶ νὰ τονὲ συχαροῦνε. Πρῶτος ζύγωσε ὁ παπᾶς.

— Ὁραῖα, πολὺ ὄραῖα. Μιὰ παράλειψη μόνο εἶχε
ὁ λόγος σας, εἶπε.

— Ποιὰ; ρώτησε ὁ ρήτορας ἀδιάφορα, σκουπίζον-
τας τὸν ἴδρωτα ἀπὸ τὸ κούτελό του.

(Ἀκολουθεῖ)